

Spirit of Bosnia / Duh Bosne

An International, Interdisciplinary, Bilingual, Online Journal
Me?unarodni, interdisciplinarni, dvojezi?ni, online ?asopis

Republika Srpska kao ratni plen od kojeg Srbija ne odustaje

Sonja Biserko

Republika Srpska je ratni plen od kojeg Srbija ne?e lako odustati. U strategiji o bezbednosti Srbije opstanak RS je prioritet. Bez rešavanja bosanskog pitanja stabilnost Balkana osta?e upitna, kaže Sonja Biserko.

25-godišnjica Dejtonskog sporazuma je povod za još jedan osvrt na „nezavršen posao” na Balkanu. Jugoslavenska kriza nije bila kriza periferije ve? najava trendova koji su sada vidljivi u celom svetu. Zato je važno da se izvuku lekcije za budu?nost.

Mada je Dejtonski sporazum, kako svi isti?u, bio u funkciji postizanja mira, on je još uvek sveprisutan u politi?kom životu BiH i regiona, jer je ostavio prostor za brojne nedoumice koje direktno doti?u strukturu samog ugovora.

Zapad o?ekuje da se Bosanci sami pokrenu i da u prvi plan izvuku gra?ansku opciju koja bi, sama po sebi vodila ka promenama. Bilo je takvih pokušaja ali su svi osuje?eni, jer lokalne elite u takvim situacijama sara?uju i spre?avaju konstituisanje gra?anske Bosne.

Osovina Beograd-Banja Luka-Podgorica-Kosovska Mitrovica

Nespремnost da se Bosna pokrene unutar sebe, ali i nespремnost me?unarodne zajednice da od 2006. deluje u okvirima koji su joj na raspolaganju, hrani nacionalizme, posebno srpski. Srbija nije zatvorila srpsko pitanje. Vode?a srpska elita smatra da ?e ono biti „zatvoreno tek ‘srpskim oslobo?enjem’ i državnim ujedinjenjem, a ne uklju?ivanjem u evroatlantske integracije ili neku surogat tvorevinu, poput tzv. „Regiona” ili neke EU-goslavije koju zagovara Timoti Les (bivši britanski diplomata koji je vodio ured britanske ambasade u Banjaluci).

Ovakvoj fiksaciji Beograda na zaokruživanje, kako sada kažu, „srpskog sveta”, odnosno osovine Beograd-Banja Luka-Podgorica-Kosovska Mitrovica u velikoj meri doprinosi i veoma fluidni me?unarodni kontekst, kao i politi?ki vakuum koji je nastao na Balkanu. Dominantno tuma?enje me?unarodnih okolnosti je da Srbija ne sme propustiti istorijsku šansu koja se ukazala.

Ta o?ekivanja se reflektuju i na njenu spoljnu politiku. Beograd pokušava da u sklopu svoje politike „neutralnosti” igra u prostoru koji niko ne pokriva u celosti. Predsednik Vu?i?, koji je u suštini jedini nosilac spoljne politike, pokušava da se kre?e u okviru ve? ranije osmišljene politike oslonjene na „?etiri stuba” (Kina, Rusija, SAD i EU) i da koristi sve njihove razli?ite interese.

Srbija kao destabiliziraju?i faktor

Ključna komponenta spoljne politike Srbije je dvostranost. Iako tvrdi da teži članstvu u EU i bližim odnosima sa NATO, Srbija nastoji da uravnoteži odnose sa četiri glavne sile, jer misli da će profitirati od svake: diplomatski, ekonomski i vojno. U tom smislu se vešto koristi i nasleđem nesvrstanosti, posebno kad je reč o (ot)priznavanju Kosova.

Vašingtonski sporazum o ekonomskoj normalizaciji Srbije i Kosova, koji su u septembru 2020. u prisustvu Tramp potpisali Vučić i Hoti, uneo je nedoumice u pogledu orijentacije Srbije koja je do skoro bila više okrenuta Rusiji i Kini. Srbija se upustila u komplikovanu geopolitičku igru. Reč je o geopolitičkoj pobedi Amerike, jer „sporazum”, kako je istakao Trampov posrednik Richard Grenell, „udaljava Srbiju i od Rusije i od Kine”. Međutim, ne treba podcenjivati uticaj Kine i Rusije s obzirom da su obe veoma duboko u Srbiji. Rusija je izrazila nezadovoljstvo ovim sporazumom, dok se Kina uzdržala od javnih reakcija.

Takva politika Srbije ima snažan uticaj na odnose u regionu, jer deluje kao destabilizujući faktor koji preko srpskih zajednica u svim susednim zemljama sprečava integraciju i konsolidaciju tih zemalja. Beograd polazi od toga da je uspostavio dobre „diplomatske odnose sa svim centrima moći u svetu” i da je time dobio na geostrateškom značaju. Tokom poslednje četiri godine Beograd je uspešno prodro do Trampove administracije, što ga je ohrabrilu da pojača svoje remetilacko prisustvo, kako u Bosni, tako i u Crnoj Gori i na Kosovu, čak do tačke koja je otvarala mogućnost rekonstrukcije Balkana.

Osmišljena strategija na kojoj radi srpska elita u svim domenima

To nije novi pristup Beograda. Srbija je verovatno jedina zemlja u regionu, koja ima veoma osmišljenu strategiju na čijem sprovođenju radi dominantna srpska elita u svim domenima. To podrazumeva pre svega ogromnu intelektualnu energiju u reinterpretaciji devedesetih, koja se svodi na to da Srbi tada nisu „delovali strateški, već instiktivno, nagonom za samoodržanjem”, ali da su sada ipak uspeli da „otvore srpsko pitanje”.

Državna politika Srbije nije se promenila u odnosu na region nakon odlaska Slobodana Miloševića. Sada se primenjuju druga sredstva i u velikoj mjeri se ona stavljaju u kontekst aktuelnih zbivanja na relaciji Zapad-islamski svet, posebno kada je reč o Bosni i Kosovu. Još uvek, kao i pre 30 godina iz krugova nacionalnih ideologa izroni ponuda o rekonponovanju Balkana po etničkim granicama.

RS – ratni plen od kojeg se ne može lako odustati

Da bi se razumelo ponašanje Srbije trebalo bi uzeti u obzir i njene geostrateške interese, kako ih definišu srpske elite. Ti interesi su državni i sporedno je koja je opcija trenutno na vlasti. One se razlikuju samo po metodi, ali suština je ista. Aktuelna vlast je do kraja ogolila tu strategiju i na neki način otvorila oči svima, kako susedima tako i Zapadu. Međunarodni veoma fluidni kontekst ohrabrio je aktuelnu vlast na grublje poteze, direktniju retoriku i bezobzirnije ponašanje, kako na unutrašnjem, tako i na regionalnom i međunarodnom planu.

Ta politika uključuje i brojna strateška vladina dokumenta kao što su Strategija o čuvanja i jačanja odnosa matične države i dijaspore i matične države i Srba u regionu (2011) i Povelja o srpskom kulturnom prostoru (2019). Kada je reč o Bosni, Republika Srpska (RS) je ratni plen od kojeg se ne može lako odustati. Čak i u strategiji o bezbednosti (2019), opstanak RS se tretira kao prioritet. Međutim, bez rešavanja bosanskog pitanja stabilnost Balkana ostaje upitna.

Geopolitiški interes Srbije u Bosni i Hercegovini je oštavanje RS i njeno pripajanje Srbiji. Ona je geopolitiški važna za Srbiju zbog geopolitičkog pritiska na Crnu Goru i izlaska na Jadran (što je više nego ošito tokom poslednja dva meseca), sprežavanja neoosmanskog projekta, zaposedanja druge obale Drine i pomeranja „civilizacijske granice” ka Zapadu, što povežava srpski uticaj. Ostvarivanje ciljeva drugim sredstvima u mirnodopskim uslovima podrazumijeva prihvatanje Dejtonskog sporazuma kao optimalnog rešenja u datim okolnostima.

„Osamostaljevanju RS od BiH podreženi suštinski nacionalni interesi Srbije”

Republika Srpska (RS) se u Srbiji tretira kao država, kao nova žinjenica koja je nastala u funkciji odbrane konstitutivnosti srpskog naroda i koja je mežunarodno verifikovana Dejtonskim sporazumom. Raspad BiH, odnosno osamostaljevanje RS je državni cilj kome su podreženi i žlanstvo u EU, i suštinski nacionalni interesi same Srbije. I zato, kako misle nacionalisti, sudbinsko vezivanje Srbije za evropske integracije vezalo bi ruke Srbiji da pomogne u održanju Republike Srpske.

Takva hijerarhija prioriteta opredeljuje ponašanje Srbije prema Bosni. Dogažaji iz devedesetih i njihovo tumaženje kao oslobodilažkog rata i, prema Dobrici Žosižu, kao „obrane slobode i istine i nacionalnih prava u Republici Srpskoj” – ostaju glavna prepreka uklanjanju suštinske kožnice državnoj konsolidaciji Bosne i Hercegovine, kao i normalizaciji odnosa izmežu dve zemlje.

Manipulacije istorijskim žinjenicama zacementirale interpretaciju o ratu u BiH

Nažalost, manipulacije istorijskim žinjenicama, u Srbiji su vež zacementirale interpretaciju o ratu u BiH koja je suprotna istorijskoj istini. I to uprkos tome što je Haški tribunal doneo najviše presuda upravo povodom zložina Srba požinjenih nad Bošnjacima.

Ignorisanje Mežunarodnog krivižnog suda za bivšu Jugoslaviju (ICTY/MKSJ) i svih prikupljenih i dokumentovanih dokaza o ratu u BiH dodatno komplikuje odnose u BiH, posebno odnose Srba i Bošnjaka. To je višestruko opasno i štetno, ne samo za konsolidovanje u Bosni i Hercegovini, nego i za demokratski napredak i evropsku budužnost Srbije.

Beograd optužuje zapadne sile, pre svega SAD, Nemažku i Veliku Britaniju za raspad Jugoslavije, istižuži kako je njihov cilj totalna „kapitulacija Srba”. Sve dosadašnje ponude za rešenje krize u BiH, koje su dolazile pre svega iz EU, dožekivane su bez entuzijazma, jer mu (i Vužižu i svom dominantnim elitama) nikad do sada nije bila, kako je rekao, „ponužena kompenzacija”, što podrazumijeva „vraženje Republici Srpskoj svih nadležnosti koja su joj oteta”, odnosno reafirmaciju izvornih dejtonskih principa. Jer, kako se istiže, opstanak Bosne je moguž samo „onakvom kakvom je zamišljena konfederacija dva entiteta”.

Bajdenova pobeda uznemirila Beograd

Pobeda Džoa Bajdena uznemirila je Beograd, jer se ožekuje promena kursa prema Balkanu, a Bajden je jedan od retkih zapadnih politižara koji ima veoma dobar uvid u devedesete. O tome je davao veoma precizne izjave, posebno o agresiji Srba na Bosnu, genocidu, etnižkom žiženju. Brojne su naznake da že Bajden zajedno sa EU nastupiti koordinirano na Balkanu, što je znažajno podiglo ožekivanja u regionu. EU vež sada poziva SAD na novo savezništvo, kako bi se zajedno suprotstavili „autoritarnim silama”. Sada je pravi momentum da se napravi taj prodor.

U tom smislu je ohrabrujuće što se u Kongresu (8.12.2020.) moglo žuti šta se preporužuje novoj

administraciju kada je re? o Balkanu. Na to su odmah reagovali srpski mediji proglašavajući sve govornike za srbomrzce, dok je predsednik Vu?i? izjavio da o?ekuje još te?e pritiske na Srbiju, kao i da bi “dobio Nobelovu nagradu kada bi potpisao akt o nezavisnosti Kosova.”

Da bi Bosna postala funkcionalna država neophodno je pre svega staviti ta?ku na promenu granica i spre?iti uticaj, kako Srbije tako i Hrvatske. Posebno je opasan dvovekovni imperijalizam Srbije. Reafirmacijom postoje?ih granica uz ?vrstu garanciju me?unarodne zajednice mogu?e je ukloniti maligni uticaj svih pretenzija posebno onih srpskih, i tek je tada mogu?e o?ekivati da se tri naroda u Bosni okrenu sopstvenoj agendi. To podrazumijeva i uspostavljanje državnog identiteta, jer bez toga se ostavlja prostor dezintegracionim trendovima. Za po?etak treba oja?ati EUFOR u Bosni kako bi se predupredili konflikti za koje postoji veliki potencijal.

Prvi put objaljeno u DW.com-u. [Link](#).

The preceding text is copyright of the author and/or translator and is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported License.